ปรัชญา กับ - การศึกษา

ปรัชญาจากซีกโลกตะวันตกเข้ามามีบทบาทต่อการศึกษาของเรามาก เราจะรับเข้ามาอย่างเจตนา หรือเข้ามาโดยเราไม่รู้สึกตัว ก็วินิจฉัยยาก ในที่นี้ผู้เขียนจะวิเคราะห์การสอนการวัดผลของเราที่เป็นไปอยู่ในขณะนี้ว่า เข้าตามปรัชญาลัทธิใด นับเป็นการ "วิว" การศึกษาในเชิงปรัชญา อาจจะทำให้เรารู้สึกตัวขึ้นบ้าง และเพื่อที่จะให้เข้าใจดี จึงขอเกริ่นลัทธิปรัชญาที่สำคัญ 3 ลัทธิ เพื่อทบทวนก่อนดังต่อไปนี้

๑. ปรัชญา Idealism

ต้นความคิดของปรัชญาลัทธินี้ คือ Plato เขาเชื่อว่า **วัตถุ** หรือ **สิ่ง** ต่าง ๆ ที่เรามองเห็นนั้น แม้ว่ามันจะมีอยู่จริง ๆ แต่เราเชื่อไม่ได้เพราะเวลาเราเมาจัด แม้เสาไฟฟ้ายืนอยู่ตรง ๆ เราก็ยัง "คิด" ว่ามันเต้นระบำ พลาโตจึงว่าวัตถุที่เห็น หาใช่ความ **จริงแท้** ไม่ ความ **จริงแท้** นั้น คนจะต้อง "คิด" เอาเองด้วย "เหตุผล"

จึงสรุปอย่างย่อ ๆ ว่า ปรัชญาลัทธินี้ เน้น "**โลกแห่งความคิด**" และเน้น "**เหตุผล**" นั่นคือ สนใจความจริง "**ภายใน**" ตัวคนมากกว่าสิ่งที่อยู่ "**ภายนอก**" ตัวคน

๒. ปรัชญา Realism

คนดังในลัทธินี้ได้แก่ Aristotle นับว่าเป็นศิษย์คนสำคัญของ Plato นั่นเอง เขามีความคิด

ขัดแย้งกับอาจารย์ คือเขาเห็นว่า "**สิ่งที่เรามองเห็น**" นั้นแหละคือ "**ความจริง**" แล้ว เราเห็นคน เห็นบ้าน เห็นภูเขา ก็ต้องมี คน บ้าน และ ภูเขา อยู่จริงๆ ในโลกนี้ "**ไม่ใช่เราคิดเอาเอง**" เหมือน Plato ว่า จึงได้แนะนำให้เชื่อผลงานทางวิทยาศาสตร์

3. ปรัชญา Pragmatism

คนดังในลัทธินี้ได้แก่ John Dewey ที่เราเคยได้ยินกันบ่อยๆ นั่นเอง ปรัชญาลัทธินี้มีชื่อเรียกอย่างอื่นอีกหลายชื่อ ความเชื่อตามปรัชญานี้ก็คือ เชื่อว่า สิ่งที่เรามองเห็น ลูบคลำได้นั้นเป็นความจริง เช่นเดียวกับความคิดของ Raelists ไม่ใช่เรา "คิด" เอาว่า "มี" กลุ่มนี้เชื่อว่า "**ความมีจริง**" และ "**ความรู้**" ถ้าหาก "ทดสอบได้" ก็ควรเชื่อ จึงได้คะแนนนำให้เชื่อผลงานทางวิทยาศาสตร์

นอกจากนี้ ยังเชื่อว่า ทุกสิ่งทุกอย่าง "**เปลี่ยนแปลง**" สิ่งแวดล้อมทำให้คนเปลี่ยนแปลง จึงเน้นให้สร้างสิ่งแวดล้อมให้คนได้คลุกคลี มากเป็นพิเศษ และยังเน้นถึงความเป็น "อิสระ" อย่างมากอีกด้วย ครูจะสอนอะไร ครูต้องคอยให้เด็ก "**สนใจ**" สิ่งนั้นเสียก่อน จึงสอน ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ถ้าเด็กไม่สนใจ ก็สอนไม่ได้ ต้องยั้วยุดังที่เรียกว่า "นำเข้าสู่หน่วย" นั่นแหละ

นอกจากนี้ยังมีปรัชญาลัทธิอื่นๆ อีก เช่น Existentialism, Analysis แต่จะไม่ขอพูดถึงในที่นี้

ปรัชญากับการศึกษา

1. **ความหมายของการศึกษา** ถ้าถามว่า **การศึกษาคืออะไร** ครูทั่วไปอาจจะตอบว่า "**การศึกษาคือความเจริญงอกงาม**" หรือ "**การศึกษาคือการเปลี่ยนแปลง**" ถ้าเป็นเช่นนี้ก็ตัดสินได้ว่า การศึกษาของเราอยู่ภายใต้ความคิดของ Dewey ตามลัทธิปรัชญา Pragmatism

2. **การสอน**

2.1 ถ้าครูใช้วิธี Lecture อย่างเดียวก็จะจัดเข้าในพวก Idealism เน้นครูเป็นใหญ่ ครูรู้มากกว่าเด็ก จึงเป็นผู้ถ่ายทอด เด็กเป็นผู้รับถูกบังคับให้รับ ต้องเอาอย่างครู ครูเป็น "**แม่พิมพ์**"

2.2 ถ้าครูใช้วิธี **สาธิต** เช่นทำท่าพลศึกษาให้ดูก่อน แสดงวิธีใช้เครื่องมือวิทยาศาสตร์ หรือใดๆ ให้ดูก่อน ก็จะจัดเข้าเป็นพวก Realists

ได้ เพราะนำ "**ของจริง**" ไปให้เด็ก "ดู" **จริงๆ** ซึ่งลัทธินี้ถือว่า "**สิ่งที่เห็นจริงๆ**" นั้นเป็นสิ่งที่มีอยู่จริง แต่ถ้าสาธิตให้ดูแล้ว ยังพูดหรือใช้กลเม็ดใดๆ "**ยั่วยุ**" ให้เด็กได้ "กะตือรือร้น" **อยาก** รู้ อยากเห็น อยากเรียน ก็จะทำให้เด็กเกิดการ "ผูกพัน" ระหว่าง "สิ่งแวดล้อม" กับตัวเด็กขึ้น จนเด็ก "อยากเรียนเอง" ถ้าทำเช่นนี้ครูคนนั้นก็เป็นครูพวก Pragmatism ได้ คือเป็นพวกเดียวกับ Dewey

2.3 ถ้าครูใช้วิธี Projects ก็จะจัดเข้าในพวก Pragmatism ได้ เพราะเป็นวิธีที่จูงเด็กเข้าไปหา real experience จริงๆ (ขึ้นอยู่กับลักษณะของ Project ด้วย)

2.4 ถ้าครูใช้หนังสือเป็นเครื่องมือค้นคว้า เช่นหนังสือ Reserve ในห้องสมุดทั้งหลายที่อาจารย์ผู้สอนวิชานั้นๆ จัดไว้ให้นั้น ถ้าอาจารย์บอกว่า อ่านเรื่องนั้น หน้าเท่านั้น หรือให้อ่านให้หมดตามที่จัดไว้ให้ ก็อาจจะจัดครูผู้นั้นเข้าอยู่ในพวก Idealism แต่ถ้าครู **ยั่วยุ** ให้ **เด็กสนใจ** เรื่องที่เรียน ครั้นรู้ว่าครูจัดหนังสือไว้ให้ก็รีบไปหาอ่าน **ด้วยตนเอง** ก็เรียกว่าครูผู้นั้นเป็นพวก Pragmatism พวกเดียวกับ Dewey

2.5 **การใช้** A.V. พวก Idealists ชอบมาก เพราะไม่ต้องพาเด็กออกไปไกลๆ (ในกรณีที่สอนเน้นให้คิดเหตุผล) พวก Realists ก็ชอบมากเพราะเด็กได้เห็นโลกจริงๆ

2.6 **การใช้** Lab ถือว่าเป็นครูพวก Realism เพราะให้เด็กได้อยู่ท่ามกลางสิ่งที่ **เป็นจริง** ถ้าการใช้ Lab คราวนั้นมีจุดประสงค์ให้เด็ก "แก้ปัญหา" หรือทำเช่นนี้ทุกคราว ก็เรียกว่าครูผู้นั้นเป็นพวก Pragmatism

2.7 **การใช้** Field - trip หรือการพาไปศึกษานอกสถานที่ ถ้าครูพาไปชมเฉยๆ คือให้เห็นนั่นเห็นนี่ ก็เป็นพวก Realism เพราะพาเด็กเข้าไปอยู่ใน "ท่ามกลางโลกที่เป็นจริง" แต่ถ้าพาไปให้อยู่ใน "ท่ามกลางโลกแห่งความจริง" นั้นแล้ว ยัง **เน้น** ให้ "สังเกต" ให้สิ่งแวดล้อมนั้นก่อให้เกิด "การเปลี่ยนแปลง" ในตัวเด็กด้วยแล้ว ก็จะจัดครูเหล่านั้นเข้าเป็นพวกของ Dewey คือ Pragmatism

3. การวัดผลและการประเมินผล

3.1 ครูพวก Idealism ครูพวกนี้นิยมใช้ข้อสอบแบบบรรยาย เพราะพวกนี้สนใจ ability to manipulate ideas ในการประเมินผลก็กำหนด "มาตรฐาน" ไว้ตายตัว เช่นกำหนดว่า 50% ถือเป็นสอบได้ หรือต้องได้คะแนนดิบเท่านั้นเท่านี้

เป็นต้น การรายงานผลการเรียนก็จะรายงานเป็นที่ 1, ที่ 2 หรือบอกคะแนนเต็มไปด้วย

3.2 ครูพวก Realism จะรายงานผลโดยยึดผลที่ปรากฏเป็นจริง ความสามารถของคนแจกแจง "คล้าย" โค้งปรกติ ดังนั้นจึงใช้โค้งนั้นเป็นเครื่องตัดสิน เช่นแปลงคะแนนดิบให้เป็น Stannine Score หรือ T-score หรือ Percentile เสียก่อนแล้วจึงตัดเกรดเป็น A, B, C, D, E

โดยเหตุที่พวก Realism ถือว่า ถ้ามีสิ่งใดในโลกนี้ ก็จะต้องมี "จริง" ไม่ใช่ "คิด" ว่ามี และ ถ้ามีก็จะต้อง "วัด" ได้ ดังนั้นจึงถือว่าในตัวคนนี้มีความสามารถด้านต่าง ๆ อาทิเช่น "ความจำ, ความเข้าใจ, เหตุผล, ความคิดสร้างสรรค์, การวิเคราะห์, สังเคราะห์, การประเมินค่า" เป็นต้น และถ้ามีก็ต้อง "วัดได้" พวกนี้จึงใช้ข้อสอบแบบ "เลือกตอบ" ชนิดหลายตัวเลือกเป็นเครื่องมือวัด เพราะข้อสอบพวกนี้ใช้วัดได้ชัดเจนถ่วงให้บรรยาย ดังนั้นครูผู้ใดที่เขียนข้อสอบ จะเป็นแบบใดก็ตามถ้าตั้งใจวัดความสามารถใดแล้ว "ล้วงเอาความสามารถนั้นออกมาได้จริง ๆ ก็เรียกการกระทำเช่นนั้นว่า เป็นการกระทำตามแนวคิดของ Realism

3.3 ครูพวก Pragmatism ไม่สนใจ "**มาตรฐาน**" นัก ถ้าเขา "**สังเกต**" เห็นว่าการที่เขาได้ "ปล่อย" ให้เด็กอยู่ใน "ท่ามกลางสิ่งแวดล้อม" นั้นทำให้เด็ก "งอกงามเปลี่ยนแปลง" ขึ้น เขาก็พอใจแล้ว การรายงานผลการเรียนที่รายงานว่า "**ความประพฤติดี** เจริญทางด้านสังคม.." ดังเช่นสมุดรายงานของนักเรียนเราใช้อยู่นั้น พวก Pragmatism ชอบนัก

4. **ห้องเรียน** ถ้าเป็นห้องเรียนของครูพวก Idealism ก็จะจัดห้องให้เด็กนั่งเป็นแถวๆ "เคลื่อนย้ายไม่ได้" แต่ถ้าเป็นครูพวก Pragmatism ก็ "เคลื่อนย้ายเปลี่ยนแปลงได้" ประเดี๋ยวจัดเป็นรูปสี่เหลี่ยม ประเดี๋ยวจัดเป็นรูปวงจันทร์ ฯลฯ

ตามที่ผู้เขียนได้เล่ามานี้ คงจะทำให้เกิดอาการ "สะกิด" ขึ้นในใจผู้อ่านบ้างกระมังว่า

1. **เราเป็นครูพวกไหนกันแน่ ?**

2. อาจจะร้องอ้อ ! เป็นอย่างนี้เองหรือเราสอบกันมาแต่ไหนแต่ไร เราไม่เคยรู้เลยว่าเราเป็นพวกไหน

3. ก็พี่ใคร ๆ เขาว่า เมืองเราไม่มีปรัชญาการศึกษาที่แน่นอนนั้นจริงหรือ ?

(โปรดอ่านต่อหน้า 80)

(ต่อจากหน้า 62)

ปรัชญากับการศึกษา

4. ถ้าเราไปเยี่ยมโรงเรียนต่าง ๆ ได้เห็นบรรยากาศโรงเรียนนั้น ๆ ก็คงจะเข้าใจว่า การศึกษาโรงเรียนนน อยู่ในศตวรรษไหน ผู้สอนเป็นศิษย์ของ Plato Aristotle หรือ Dewey

ท่านเห็นหรือยังว่า การเรียนเรื่องปรัชญานั้น จะช่วยให้เรา "วิว" การศึกษาของเราก้าวขวางขึ้น เป็นยาลดความใจแคบบำรุงด้านใจกว้าง การเป็นครูและเป็นผู้วิจารณ์จึงมิใช่ว่า ใครๆ ก็ทำได้ นอกจากนั้นยังช่วยให้เกิดคำถามว่า หลักปรัชญาของปรัชญาเหล่านั้น เข้ามามีบทบาทในวงการศึกษาไทยโดยเราไม่รู้สึกตัวได้อย่างไร.

◉ *ไสว เลี่ยมแก้ว*